

Milloin on myönnettävä toimeentulotukea lapsen tapaamisesta aiheutuviin kuluihin?

Lapsella on oikeus pitää yhteyttä ja tavata sitä vanhempaansa, jonka luona hän ei asu. Tarvittaessa toimeentulotukea on myönnettävä lapsen tapaamisesta aiheutuviin kustannuksiin.

Lapsen tapaamisoikeuden tarkoituksena on turvata lapselle oikeus pitää yhteyttä ja tavata sitä vanhempaansa, jonka luona hän ei asu.

Lapsen vanhempien tulee keskinäisessä yhteisymmärryksessä ja lapsensa etua silmällä pitäen pyrkiä siihen, että tapaamisoikeuden tarkoitus toteutuu siten kuin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 1 §:ssä on säädetty. Vanhemmilla on muun muassa velvollisuus edistää lapselle kuuluvan tapaamisoikeuden toteutumista.

Tapaamiskulut huomioitava elatusavussa

Lapsen elatuksesta annetun lain mukaan vanhemmat vastaavat lapsensa elatuksesta kykynsä mukaan. Niinpä muun muassa vanhemman tapaamisesta aiheutuvia kustannuksia, kuten lapsen matkakuluja, voidaan pitää sellaisina lapsen elatuksesta annetun lain mukaisina kustannuksina, jotka on otettava huomioon elatusavun määrää vahvistettaessa.

Tarvittaessa ns. lähivanhemman on osallistuttava niihin kustannuksiin, jotka aiheutuvat tapaamisoikeuden toteuttamisesta. Jos vanhemmat eivät pääse yksimielisyyteen kustannusten jaosta, tuomioistuim voi antaa kuluvastuuta koskevia määräyksiä lapsen huoltoon ja tapaamisoikeutta koskevassa päätöksessään.

Jos sosiaalilautakunnan vahvistamassa lapsen elatusta ja tapaamisoikeutta koskevassa

sopimuksessa tai tuomioistuimen tapaamisoikeutta koskevassa päätöksessä ei ole erikseen määritelty vanhempien välistä kustannusten jakoa tapaamisesta aiheutuvista kustannuksista, kustannukset ovat lähtökohtaisesti tapaajavanhemmalle kuuluvia kuluja. (Ks. esim. KKO 11.2.2003 T 1776).

Toimeentulotukea vahvistettuihin tapaamisiin

Kun toimeentulotukea myönnetään lapsen tapaamisesta aiheutuviin kustannuksiin, on järjestämisvastuussa toimeentulotukilain 14 §:n mukaisesti se kunta, jossa tapaamiseen oikeutettu vanhempi vakinaisesti oleskelee. (Ks. esim. KHO 7.4.2000/685).

Tapaamisesta aiheutuvat kustannukset tulevat huomioitaviksi lisäosaa määrättäessä henkilön erityisestä tarpeesta aiheutuvina menoina. Hyväksyttävänä menoina toimeentulotuessa on pidettävä ainakin niitä kustannuksia, jotka aiheutuvat tuomioistuimen päätöksessä tai sosiaalilautakunnan vahvistamassa sopimuksessa määrättyistä tapaamisista.

Kun otetaan huomioon lapsen huoltolaissa säädetyt tavoitteet ja tapaamisoikeuden merkitys lapselle, toimeentulotuessa ei tulisi pyrkiä rajoittamaan päätöksessä tai lautakunnan vahvistamassa sopimuksessa vahvistettuja lapsen ja vanhemman välisiä tapaamisia esimerkiksi rajaamalla ”harkinnalla” tapaamisten kuukausittaisista määrää.

Lähtökohtaisesti toimeentulotukea on siten myönnettävä

tapaamisiin siinä laajuudessa kuin niistä on erikseen tuomioistuim päätännyt tai sopimuksella sovittu.

Jos vanhemmat sopivat ilman tuomioistuimen päätöstä tai vahvistettua sopimusta lapsensa tapaamisista tai laajentavat yhteisymmärryksessä päätöksessä tai sopimuksessa sovittuja tapaamisaikoja, vastaavat vanhemmat yhteisesti näistä tapaamisista aiheutuvista kustannuksista. Tällöin toimeentulotukea myönnettäessä voidaan kustannukset jakaa vanhempien kesken. Sosiaalityöntekijän on kuitenkin pyrittävä selvittämään molempien vanhempien taloudelliset edellytykset osallistua lapsensa tapaamisista aiheutuviin kustannuksiin.

Myös muita kuin matkakustannuksia

Tapaamisesta aiheutuu tapaajavanhemmalle myös muita kuin välittömiä matkakustannuksia. Toimeentulotuessa tulisi myös nämä kohonneet – yleensä viikonloppuihin ajoittuvat – kustannukset huomioida riittävästi.

Joissain kunnissa on tapana myöntää lapselle ruokarahaa, joka lasketaan lapsen iän mukaan määräytyvästä normista. Tällaisessa kaavamaisessa käytännössä ei huomioida lapsen erityistarpeita. Se voi kaavamaisena ratkaisuna vaikuttaa haitallisesti lapsen tapaamisoikeuden toteutumiseen. Tarvitaan yksilöllistä sosiaalityön arviointia, joka ottaa toimeentulotukinormien lisäksi huomioon lapsen edun.

Helsingin sosiaaliviraston johtava lakimies Tapio Rätty käsittelee palstalla sosiaalihuollon ajankohtaisia lakikysymyksiä. Lukijat voivat lähettää toiveita palstalla käsiteltävistä aiheista lehden toimitukseen.

Suoranaisten matkakustannusten lisäksi huomioitavaksi voitulla myös lapsen iästä ja matkan pituudesta riippuen lapsen tarvitsema saattaja liikennevälineessä. Joissain tapauksissa tapaajavanhempi on velvollinen noutamaan lapsen lähivanhemman luota. Voi myös olla sellainen tilanne, jossa vanhempi saa tavata lastaan vain valvotusti tai siinä kunnassa, jossa lapsi tosiasiassa asuu. Näissä tilanteissa toimeentulotuessa on huomioitava riittävässä määrin saattajasta, tapaajavanhemman matkoista ja majoittumisesta aiheutuvat lisääntyneet kustannukset.

Vaikeaksi tilanne muuttuu silloin, kun lapsi asuu muualla kuin Suomessa. Missä laajuudessa toimeentulotukea tulisi tällöin myöntää? Tarvittaessa tapaajavanhemmaa voidaan ohjata sopimaan lapsen toisen vanhemman kanssa kustannusten jaosta tai viime kädessä hakemaan asiassa uutta tuomioistuimen päätöstä kustannusten jaosta.

Tapio Rätty

*Ajantasainen lainsäädäntö sekä korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuselosteet vuodesta 1944 valtion säädöstietopankissa: www.finlex.fi
Korkeimman hallinto-oikeuden uusimmat ratkaisuselosteet verkossa: www.kho.fi*